

взаємозв'язкам між певними психологічними станами і їх тілесними вираженнями стає можлива достовірна передача необхідної атмосфери.

На такому рівні роботи із тілесними вираженнями дуже важливий досвід візуального сприйняття. Спостережливий хореограф може трансформувати психосоматичний симптом на художню метафору, використовуючи психосоматичні прояви у створенні пластичного малюнка образу, що стає основою для художнього образу.

Дослідження у сферах нейропсихології та тілесно-орієнтованої терапії доводять, що люди на несвідомому рівні здатні зчитувати психосоматичні сигнали інших тіл — мікроруки, напруження, дихальний ритм, положення корпусу. Саме завдяки цій природній тілесній емпатії хореографічне мистецтво може глибоко резонувати з глядачем, адже тілесна дія виконавця стає зрозумілою без слів — на рівні інтуїтивного співпереживання.

Вичерпним прикладом є хореографічний перформанс «Still/Here» (1994) Білла Т. Джонса. Постановка побудована на основі документальних інтерв'ю з людьми, що пережили летальні захворювання. Джонс перетворює природні жести, судоми, затримки дихання і втому на пам'ять досвіду, де психосоматика стає мистецьким матеріалом, відлунням реального тілесного стану, прийомом хореографічної широти.

Такі ж прийоми прослідковуються в роботах Крістал Пайт. У балеті «Angels' Atlas» (2020) створена багаторівнева метафора людської психосоматики, де тіло стає не лише виконавцем руху, а медіатором між внутрішнім і зовнішнім простором. Тут тіло є свідком і носієм колективного досвіду, що виявляє емоційні та фізіологічні відгуки на теми часу, страху й крихкості людського існування.

Таким чином, сучасна хореографія збагачується в результаті роботи з реальними тілесними станами, психосоматика в хореографії відкриває можливість образно передавати соціально чутливі теми — біль, ізоляцію, пригніченість, пошук гармонії — не через сюжет чи текст, а через тілесну правду, що промовляє безпосередньо до емоційної пам'яті глядача.

Т. Брагіна, Ю. Брагін

НОВІТНІ ТRENДИ ПРЕЗЕНТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА ТА МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО ЧАСУ

T. Bragina, Y. Bragin

LATEST TRENDS IN THE PRESENTATION OF UKRAINIAN CHOREOGRAPHIC ART AND ART EDUCATION IN THE CONTEXT OF WARTIME CHALLENGES

Від часу початку війни, розв'язаної росією, культурно-мистецький простір оприявнює нові форми презентації своїх творчих пошуків, здобутків. Реалізація численних проєктів стала можливою завдяки об'єднанню зусиль мистецької еліти, культурному активізму наших співгромадян, підтримці державних культурних інституцій. Відповіддю на збройну агресію постали зусилля митців зі зміцнення відчуття національної єдності, применшення російських культурних впливів з їх неоколоніальним пафосом. Метою розвідки є виявлення сучасних способів презентації українського хореографічного мистецтва, пов'язаних з

усвідомленням мистецькою хореографічною елітою своєї нової суб'єктності у період повномасштабного вторгнення.

Хореографічне мистецтво у свій, притаманний лише йому спосіб, робить свій внесок у творення новітньої культури, спираючись на власні надбання, зберігаючи власну ідентичність. На вітчизняній театральній сцені відроджуються знакові для хореографічного мистецтва національні балетні вистави. Репертуари провідних театрів України рясніють численними прикладами таких вистав:

1. Львівський національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької представив публіці балет «Тіні забутих предків» (А. Шопін, асистентка — Т. Куруоглу).
2. У 2023 р. у Київському муніципальному академічному театрі опери і балету для дітей і юнацтва відбулась прем'єра балету «Сойчине крило» А. Кос-Анатольського.
3. Балет «Лілея» є репертуарною виставою Львівського національного академічного театру опери та балету імені Соломії Крушельницької та Національної опери України імені Тараса Шевченка.
4. Балет «Лісова пісня» є репертуарною виставою Національної опери України імені Тараса Шевченка, Дніпровського академічного театру опери та балету.

Наведені приклади переконливо свідчать, що вітчизняні театри поступово позбуваються гіперболізованих колоніальних ознак зросійщеної «незамінної класики».

Важливим індикатором змін у сучасному мистецькому просторі стала поява балетів, тематика яких відображає події війни росії проти України, починаючи від 2014 р. та у період повномасштабного вторгнення: «Долі» Юлії Гомельської (2016), «Mariupol» (2022) Івана Гаркуши, «Мій дім на двох ногах» Віктора Рекала (2023) та квалдробалет «Незламні» Анастасії Комлікової (2024). Окремо варто відзначити балет «ДискриміНАЦІЯ» (2023) Радю Поклітару, який висвітлює важливість проблем націєтворення, що перебуває у нерозривному зв'язку з процесами культуротворення.

Хореографічне мистецтво володіє потенціалом для просування іміджу нашої країни на зовнішньополітичній арені, сприяючи налагодженню міжкультурного діалогу. Гастрольне турне балетної трупи Харківського національного академічного театру опери та балету імені Миколи Лисенка країнами Європи у 2022–2023 рр. продемонструвало, що хореографічне мистецтво — це не лише національна справа, а виконавець дипломатичної місії, інструмент народної дипломатії.

Про зміну медіаландшафту свідчать і факти підтримки нашого мистецтва європейськими діячами, які протегують культурним ініціативам, не дозволяючи українському мистецтву, зокрема хореографії, опинитися на маргінесі. Так, Державний міністр культури та ЗМІ ФРН Клаудія Рот ще у березні 2022 р. виступила із закликом захистити і зберегти вільну культуру. У своєму інтерв'ю телеканалу «SWR2» вона зазначила, що вважає за необхідне відкрити сцени для українських діячів мистецтва, щоб голос України був почутим. Така політика сприяння створила можливість для українських митців своєю творчістю зробити українську культуру впізнаваною, відомою.

Через три місяці після нападу росії на нашу країну тодішня прима-балерина Берлінського державного балету Яна Саленко в колаборації з танцівником цього ж

балету Олександром Шпаком ініціювала проведення благодійного гала-концерту «Балет для життя». Ця яскрава подія мистецького життя німецької столиці засвідчила високий рівень підтримки українського народу. У ролі кураторів цього проекту виступили драматург Ніколь Кольман, а також хореограф Аршак Галумян. Мер Берліна Кай Вегнер запропонував свій патронат над «Балетом для життя від Яни Саленко» у 2025 р. Участь у цьогорічному заході візьмуть представники Англійського національного балету, Королівського балету Лондона, Королівського балету Швеції, Національного балету Амстердама. Вони представлятимуть твори знайомих хореографів Анни Юнг та Ганса ван Манена, Йохана Інґера, Александра Екмана, Акрама Хана. Сама ініціаторка артпроєкту Яна Саленко, якій минулого року було присвоєно почесне звання «Берлінської камерної танцювальниці», презентуватиме нову постановку Аршака Галумяна. Пожертви від поціновувачів балету отримає реабілітаційний центр «UNBROKEN KIDS» у Львові.

Не перебуває на периферії сутнісних зрушень і вища хореографічна освіта. Поточна ситуація вимагає внесення актуальних змін у змістове наповнення освітнього процесу. Навчальні курси мають оперативно реагувати на наукові, соціокультурні, суспільні виклики, створюючи релевантний контент. Так, до курсу «Український народно-сценічний танець в умовах глобалізації», який викладається на хореографічному факультеті ХДАК, була внесена нова тема «Розвиток українського народно-сценічного танцю в Європі в контексті рефлексії військових подій в Україні». Вивчення народно-сценічного танцю саме в такій модальності надає змогу по-новому представити феномен, який традиційно сприймався як етномаркер, генетично пов'язаний з історичними традиціями, з минулим. Відтак, ми акцентуємо увагу на його історичному континітеті, на його функціонуванні в просторі сучасного мистецтва, на його екзистенції як на елементі значно масштабнішого суспільного дискурсу.

Таким чином, українське хореографічне мистецтво продовжує відігравати важливу роль в динаміці національної культури, у збереженні та популяризації її кращих взірців, гідно представляючи вітчизняний культурний продукт у світі.

Д. Докунін

ХОРЕОГРАФІЧНЕ МИСТЕЦТВО СЬОГОДНІ: ТРАДИЦІЯ, СУЧАСНІСТЬ, ПЕРСПЕКТИВА

D. Dokunin

CHOREOGRAPHIC ART TODAY: TRADITION, MODERNITY, PERSPECTIVE

Хореографічне мистецтво сьогодні розвивається дуже динамічно. Воно відображає загальні процеси, що відбуваються у світі — глобалізацію, розвиток технологій, відкритість культур і активний обмін творчими ідеями. Танцювальне мистецтво стало універсальною мовою спілкування між людьми різних країн, а це відкриває можливості для створення нових форм, стилів і напрямів.

Світова парадигма хореографії нині поєднує академічні традиції з експериментальними формами. Багато митців шукають способи розширити межі танцю — додають до виступів театральні елементи, відеопроєкції, світлові інсталяції. Такі експерименти можна побачити у творчості Піни Бауш, Вільяма Форсайта, Акрама Хана, які надихають хореографів по всьому світу. Завдяки цим тенденціям